

Majewski, Erazm

Prośba : (dziesięcioro przykazań archeologiczno-przedhistorycznych)

Światowit 7, 45-47

1906

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Popielnica ta została wykopana na wzniesieniu piaszczystym podczas kopania dołów na kartofle, na zboczu gruntu, pochylającym się ku Pili-cy. Popielnic takich już sporo znaleziono na gruncie Lenarczyka i są-siadów; naturalnie, zniszczono je, ale zapewniano mnie wówczas, że na-pewno są jeszcze w ziemi takie garnki. Byłem na tyle nieogłędny, że nie zabrałem zaraz tej popielnicy, obiecano mi bowiem wykopać po-pielnicę nieuszkodzoną, tymczasem z różnych powodów poszło wszystko w odwołkę. Być może, że Szanowny Pan uzna godną swej uwagi wia-domość niniejszą i zarządzi poszukiwania w wymienionej wsi, przypusz-czam bowiem, że praca nie byłaby bezowocna.

I. B. Czekeruk.

3.

PROŚBA.

Wszystkich, komu leży na sercu dobro nauki polskiej, upraszam o rozpoznanie zasad, zawartych w poniższym dekalogu przed-historycznym.

DZIESIĘCIORO PRZYKAZAŃ

ARCHEOLOGICZNO-PRZEDHISTORYCZNYCH.

1. Jeśli chcesz służyć archeologii przedhistorycznej, wpi-erw po-znaj ją gruntownie przez czytanie mistrzów. Nie sądź, że można znać się na prahistorji bez uczenia się jej. Możesz być w innych naukach głą-bokim, możesz być dobrym archeologiem historycznym, a w prahistorji bez nauczania się jej, będziesz nieświadom, jak dziecko.
Żaden kwestyonaryusz nie oświeci cię w tych rzeczach należycie, tak samo, jak żaden kwestyonaryusz medyczny nie uczyni cię lekarzem, ani botaniczny znawcą roślin.
2. Nie będziesz się brał do badania, a tembardziej rozkopywania zabytków przedhistorycznych, dopóki nie przeczytasz uważnie dzieł Hoernesa, Mortilleta, S. Müllera, Monteliusa, a z polskich źródeł dopóki nie poznasz: wydawnictw Akademii Umiejętności w Krakowie i „Światowita“, wreszcie dopóki nie dowiesz się, jak utrwać, oczyszczać i konserwować przedmioty wykopane.
3. Przez samą cześć dla Nauki wprzód się naucz prahistorji, za-nim się weźmiesz do rozkopywań. Gdy w innym dziale nauki, popeł-nisz omyłkę, inni mogą ją naprawić,—tutaj odrazu zniszczysz zabytek i nikt go już nie zobaczy, aby twoją omyłkę sprostować.
4. Miej więc w czci prochy, kości i zabytki pradziadów i pamiątki po nich w ziemi ojczyznej spoczywające.
Nie rozkopuj lekkomyślnie zabytków przedhistorycznych bez ko-niecznej, naukowej tego potrzeby. Pókiś nie pewny, że to zrobisz dobrze, ku prawdziwemu pożytkowi nauki, nie dotykaj rydlem ani wałów, ani gro-dzisk, ani kurhanów, ani cmentarzysk, ani grobów.

5. Nie zabijaj zabytków przeszłości przedhistorycznej. Miej dla nich takie uszanowanie, jak dla żyjącej istoty, albowiem zabytek przeszłości przedhistorycznej, który przetrwał liczne wieki nienaruszony, jest żyjącym jeszcze świadkiem odległej przeszłości i świadek ten powinien być przed śmiercią, którą mu zgotuje rozkopanie, tak starannie zbadany, aby opowiedział, ile można najwięcej o tej przeszłości. Kto grób odkopuje, ten świadka przeszłości zabija, niechże więc bierze się do odbierania jego zeznań ten tylko, kto doskonale rozumie jego mowę niemą. Kto tej mowy nie zna, a bierze się do rozkopywania, już tem samem udaremni na zawsze wysłuchania jej.
- Jeżeliś więc niepewny swej umiejętności, — wezwij archeologa i wskaż mu zabytek, a do czasu jego przybycia ochraniaj go w nienaruszeniu. Zdaj się potem na jego zręczność, a sam patrz i ucz się przy nim. Inaczej, postąpisz tak, jakbyś, nie będąc lekarzem, podjął się trudnej i niebezpiecznej operacji nad chorym. Tylko doświadczony archeolog nie zabija grobu, lecz przeciwnie, zabezpiecza treść jego na zawsze, przez opis dokładny, rysunek, fotografię i przechowanie umiejętnie zawartości.
- Jeżeliś rozkopał grób, będąc niewyćwiczonym w archeologii — zniszczyłeś porządek jego, nie umiejąc czytać tego, co ład grobu mówił.
- Spaliłeś dokument, któregoś nie umiał odczytać! Strzeż się więc takiego czynu, bo to zbrodnia względem nauki i kraju ojczystego.
6. Jeżeli się nie znasz na archeologii, nie waż się dotykać grobów, bo czyniąc przeciwnie, popełniasz profanację. Czynisz, jak lekarz, któryby chciał spowiadać chorego, a spowiednik chciał go leczyć; jakby kowal podków chciał naprawiać cenny zegarek lub restaurować stare freski klasztorne.
- Każdy zawód ma swe tajemnice. Pókiś ich nie posiadał, będziesz tylko szkody czynił i krzywdy wyrządzał, mając się nieswojej rzeczy.
7. Nie kradnij! Nie przechowuj u siebie nic z tego, co należy do archeologii. U ciebie zdobyty dokument leży bezużytecznie i narażony jest ustawicznie na zepsucie lub zatracenie. Choćbyś go na własnym gruncie znalazł — nie twój on, lecz Narodu i Uczonych, i im się należy. Coś znalazł, bierz starannie i oddaj do wiadomego ci Muzeum archeologicznego, albo do bardzo godnej zaufania, roztropnej osoby, z prośbą, aby doręczyła komu należy. Postępując inaczej, byłbyś podobny sroce, która gromadzi do gniazda błyskotki, nie znając ich wartości. Byłbyś marnotrawcą gorszym od złodzieja, albowiem ten kradnie dla korzyści własnej, a ty żadnej korzyści z tego nie odnosisz, lecz pozbawiasz naukę ojczystą wiadomości, którą zabytek w sobie kryje.
8. Nie bierz się do opisywania, a tem mniej do publikowania swych nieumiejętnie dokonanych odkryć archeologicznych, bo będziesz dawał fałszywe świadectwo prawdzie. Będziesz siewcą ciemnoty pseudo-naukowej i wrogiem nauki. Zbyt wielu jest między nami lekkomyślnych pyszałków, co nic gruntownie nie umiejąc, uważają, że się znają na wszystkim.
9. Nie pożądam zabytków przedhistorycznych do ozdoby komnat swoich, bo miejsce ich w Muzeach publicznych, w rękę i pod strażą ludzi nauki.

Popielnica, grot lub miecz brązowy, toporek kamienny i t. p. to nie fraszki do ozdoby pracowni malarza, literata, proboszcza lub rolnika,—lecz nieznanne jeszcze dokumenty naukowe, może bardzo ważne, których miejsce jedynie w świątyniach nauki.

10. Nie kupuj, ani wyłudź zabytków przedhistorycznych dla siebie, dla zadowolenia częściej próżności, — lecz co możesz, odbieraj lub odkupuj z rąk nieodpowiednich i oddawaj tym, którzy znają się na tych przedmiotach — i pracują nad nauką. W ich dopiero ręku zabytek przeszłości jest na swoim miejscu. Oni znajdą godne dlań przechowanie w Muzeum, gdzie zabytek służyć będzie ku pomnożeniu nauki i chwale kraju po najdłuższe czasy.

Erazm Majewski.

Wszelkich objaśnień w sprawie zabytków przedhistorycznych zasięgnąć można w redakcyi „Światowita“ w Warszawie (ul. Złota Nr. 61).

D Z I E Ł A ,

które koniecznie trzeba przeczytać, aby zostać czynnym miłośnikiem archeologii przedhistorycznej:

1. Mortillet G. Le prehistorique antiquité de l'homme. Str. 658. Paryż 1885.
2. Müller Sophus. Nordische Alterthumskunde. 2 tomy. Strassburg, 1897.
3. „ „ Urgeschichte Europas. Grundzüge einer prähistorischen Archaeologie. Str. 204. Strassb., 1905.
4. Hoernes M. Die Urgeschichte des Menschen. Str. 672. Wied., 1892.
5. Niederle Lubor. Lidstvo w době předhistorické. Str. 760. Praga, 1893.
6. „Światowit“. Rocznik poświęcony archeologii przeddziejowej i badaniom pierwotnej kultury polskiej i słowiańskiej, wydawany przez E. Majewskiego. Tomy I — VII. Warszawa, 1899 — 1906.